

Asia C-480/21

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

3.8.2021

Ennakkoratkaisupyyntön esittänyt tuomioistuin:

Supreme Court (Irlanti)

Ennakkoratkaisupyyntön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

30.7.2021

Valittajat:

WO

JL

Vastapuoli:

Minister for Justice and Equality

C-480/21- 1

SUPREME COURT

[--]

**ASIASSA, JOSSA ON KYSE EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA
TEHDYN SOPIMUKSEN 267 ARTIKLASTA JA
ENNAKKORATKAISUPYYNNÖN ESITTÄMISESTÄ EUROOPAN
UNIONIN TUOMIOISTUIMELLE**

[--] [Supreme Courtin kokoonpano]

[--]

**ASIASSA, JOSSA ON KYSE EUROOPPALAISESTA
PIDÄTYSMÄÄRÄYKSESTÄ VUONNA 2003 ANNETUSTA LAISTA
(SELLAISENA KUIN SE ON MUUTETTUNA)**

JA JOSSA ON KYSE WO:STA [– –]

JA JOSSA ASIANOSAISINA OVAT

MINISTER FOR JUSTICE AND EQUALITY

vastapuolena

ja

WO

valittajana

sekä

[alkup. s. 2] [– –]

**ASIASSA, JOSSA ON KYSE EUROOPPALAISESTA
PIDÄTYSMÄÄRÄYKSESTÄ VUONNA 2003 ANNETUSTA LAISTA
(SELLAISENA KUIN SE ON MUUTETTUNA)**

JA JOSSA ON KYSE JL:STÄ [– –]

JA JOSSA ASIANOSAISINA OVAT

MINISTER FOR JUSTICE AND EQUALITY

vastapuolena

ja

JL

valittajana

**VÄLIPÄÄTÖS, PÄIVÄTTY 30.7.2021, ENNAKKORATKAISUPYYNNÖN
ESITTÄMISESTÄ EUROOPAN UNIONIN TUOMIOISTUIMELLE SEUT
267 ARTIKLAN NOJALLA**

[– –] [Asian käsittelyn vaiheet] [alkup. s. 3]

Asiassa, joka oli merkitty ratkaistavaksi 23.7.2021, annettiin päätös mainittuna päivänä asianosaisten edustajan ollessa läsnä ja asianosaisille annettiin tilaisuus esittää huomautuksia ennakkoratkaisupyynnön luonnoksesta.

Supreme Court toteaa, että oheen liitettyssä ennakkoratkaisupyynnössä todetaan tosiseikat ja menettelyt.

Se toteaa edelleen, että asianosaisten välisten, tähän valitukseen liittyvien riitakysymysten ratkaisemisen yhteydessä nousee esiin kysymyksiä unionin oikeuden tiettyjen määräysten ja säännösten oikeasta tulkinnasta, nimittäin kysymyksiä neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS osalta, sellaisena kuin se on muutettuna neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS, ja siitä, mitä asianmukaista arviointiperustetta on sovellettava silloin, kun eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä vuonna 2003 annetun lain (European Arrest Warrant Act 2003) 37 §:n nojalla esitetään väite, jonka mukaan määräyksen antaminen eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevan valittajan luovuttamisesta saattaisi johtaa hänellä Euroopan ihmisoikeussopimuksen tai Euroopan unionin perusoikeuskirjan nojalla olevien oikeuksien loukkaamiseen.

SUPREME COURT ON PÄÄTTÄNYT ESITTÄÄ unionin tuomioistuimelle Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklan nojalla seuraavat, tämän ennakkoratkaisupyynnön mukaiset kysymykset:

[alkup. s. 4]

1) Onko asianmukaista soveltaa tuomiossa LM esitettyä sekä tuomiossa L ja P vahvistettua arviointiperustetta tilanteessa, jossa todellisena vaarana on, että valittajat tuomitaan tuomioistuimissa, jotka eivät ole laillisesti perustettuja?

2) Onko asianmukaista soveltaa tuomiossa LM esitettyä sekä tuomiossa L ja P vahvistettua arviointiperustetta tilanteessa, jossa henkilö, joka haluaa riitauttaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen mukaisen pyynnön, ei voi täyttää sellaista perustetta siksi, että kyseisenä ajankohtana ei ole mahdollista selvittää hänen asiansa ratkaisevien tuomioistuinten kokoonpanoa siitä syystä, että asiat jaetaan tuomioistuimissa sattumanvaraisesti?

3) Merkitseekö tehokkaiden oikeussuojakeinojen puuttuminen tuomarinimitysten pätevyyden riitauttamiseksi Puolassa olosuhteissa, joissa vaikuttaa siltä, että valittajat eivät kyseisenä ajankohtana pysty osoittamaan, että tuomioistuinten, joissa heidän asiansa ratkaistaan, kokoonpanossa on tuomareita, joita ei ole nimitetty pätevästi, oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan perusoikeuden keskeisen sisällön loukkaamista, minkä johdosta täytäntöönpanovaltio on velvollinen kieltäytymään valittajien luovuttamisesta?

SUPREME COURT MÄÄRÄÄ, että valittajat pysyvät edelleen vapaina takuita vastaan [– –] ja että näiden valitusten jatkokäsittelyä lykätään, kunnes unionin tuomioistuin on antanut ennakkoratkaisunsa mainituista kysymyksistä tai kunnes tällä välin annetaan uusi määräys.

[– –] [Kansallisessa menettelyssä syntyneiden oikeudenkäyntikulujen maksaminen]

[– –]

Päätetty tänään, 30.7.2021

TYÖASIAKIRJA

[alkup. s. 5]

AN CHÚIRT UACHTARACH

SUPREME COURT

[– –] [Supreme Courtin kokoonpano]

WO

valittaja

vastaan

MINISTER FOR JUSTICE AND EQUALITY

vastapuoli

[– –]

ja

JL

valittaja

vastaan

MINISTER FOR JUSTICE AND EQUALITY

vastapuoli

[alkup. s. 6]

Supreme Courtin 30.7.2021 päivätty ennakkoratkaisupyyntö

Johdanto

1. Supreme Court on päättänyt esittää unionin tuomioistuimelle Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklan nojalla kysymyksiä neuvoston puitepäätöksestä 2002/584/YOS, sellaisena kuin se on muutettuna neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS, ja siitä, mitä asianmukaista arviointiperustetta olisi sovellettava silloin, kun eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä vuonna 2003 annetun lain 37 §:n mukaisesti esitetään väite, jonka mukaan määräyksen antaminen eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevan valittajan luovuttamisesta saattaisi johtaa hänellä Euroopan ihmisoikeussopimuksen (jäljempänä ihmisoikeussopimus) tai Euroopan unionin

perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) nojalla olevien oikeuksien loukkaamiseen. Asiassa *Celmer*, jossa Euroopan unionin tuomioistuimelle oli esitetty ennakkoratkaisukysymys, päädyttiin siihen, että jäsenvaltioiden tuomioistuinten edellytettiin toteuttavan kaksivaiheinen arviointi silloin, kun vastapuoli haluaa vastustaa luovuttamista väittäen, että vaarana on hänen unionin oikeuden mukaisten oikeuksiensa loukkaaminen. Ensinnäkin tuomioistuimen on todettava, esiintyykö pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa sellaisia yleisiä tai rakenteellisia puutteita, joista aiheutuu ihmisoikeussopimuksessa tai perusoikeuskirjassa taattujen oikeuksien loukkaaminen, ja toiseksi sen on todettava, että on painavin perustein olemassa todellinen vaara siitä, että kyseisen perusoikeuden keskeistä sisältöä loukataan (ks. tuomio *Minister for Justice and Equality* (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet), asia C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, jäljempänä LM; asialle *Celmer* unionin tuomioistuimessa annettu nimitys). Unionin tuomioistuin vahvisti tämän arviointiperusteen aivan hiljattain yhdistetyissä asioissa C-354/20 PPU ja C-412/20 PPU, L ja P (ECLI:EU:C:2020:1033, jäljempänä L ja P).

Tosiseikat

2. O:sta ja L:stä on annettu useita eurooppalaisia pidätysmääräyksiä heidän luovuttamiseen Puolan tasavaltaan (jäljempänä Puola). Ensin mainitusta valittajasta on annettu neljä eurooppalaista pidätysmääräystä, joista kaksi on antanut Lublinin alueellinen tuomioistuin ja toiset kaksi Zdzisław Łukasiewiczin ja Zamośćin alioikeudet. Kolmen pidätysmääräyksen tarkoituksena on hänen luovuttamisensa useita rikoksia koskevaa oikeudenkäyntiä varten, ja yhdessä pidätysmääräyksessä vaaditaan hänen luovuttamistaan, jotta hänet voitaisiin vangita Puolan tuomioistuimissa jo langetettujen tuomioiden nojalla. Jälkimmäisestä valittajasta on Rzeszówin alueellisen tuomioistuimen antama eurooppalainen pidätysmääräys, joka koskee viittä rikosta.

Menettely Irlannissa

[alkup. s. 7]

3. O:sta ja L:stä annettujen pidätysmääräysten täytäntöönpanoa koskevien tavanomaisten menettelyjen päätyttyä vastapuoli (Minister for Justice and Equality) haki pidätysmääräysten täytäntöönpanoa. High Court (ylempi piirituomioistuin, Irlanti) käsitteli kyseiset asiat yhdessä. Molemmissa tapauksissa eurooppalaiset pidätysmääräykset riitautettiin useilla perusteilla, ja vaikka kummassakin asiassa annettiin oma ratkaisunsa, ratkaisut koskevat samaa keskeistä kysymystä ja asiat ratkaistiin samalla tavoin. Kummassakin tapauksessa High Court ratkaisi asian Minister for Justice and Equalityn eduksi ja määräsi O:n ja L:n luovuttamisesta [– –]. Valittajat hakivat valituslupaa Supreme Courtiin, ja se annettiin 9.3.2021 ja 6.5.2021 päivätyillä päätöksillä [– –].

4. Valittajien keskeisenä väitteenä on, että asiassa Celmer annetun ratkaisun jälkeen tilanne Puolassa on muuttunut. Yleisten tuomioistuinten organisaatiosta annettu laki (nk. uudet lait) annettiin 20.12.2019, ja Puolan lainsäätäjän hyväksytyä sen 23.1.2020 se tuli voimaan Puolassa 24.2.2020. Valittajien mukaan tämän johdosta on mahdollista, että heidän tapauksiaan käsittelevien Puolan tuomioistuinten kokoonpano ei ehkä ole laillinen unionin tuomioistuin hiljattain tuomiossaan A.B. ym. (Tuomarien nimittäminen ylimpään tuomioistuimeen - Muutoksenhaku), asia C-824/18, (ECLI:EU:C:2021:153) tarkoittamalla tavalla. Lisäksi valittajat väittävät, ettei Puolassa ole menettelyä tällaisen laittomuuden riitauttamiseksi. Vastapuoli huomauttaa, että valittajat itse asiassa pyytävät Supreme Courtia olemaan vaatimatta tuomiossa LM vahvistetun arviointiperusteen mukaisen toisen vaiheen soveltamista. Vastapuoli toteaa, ettei ole kansallista tai kansainvälistä auktoritatiivista lähdettä, jonka perusteella asianosainen voisi valittaa oikeuksiensa pelkästä teoreettisesta loukkaamisesta. Asianosaisen on osoitettava yhteys valituksen kohteena olevan loukkaamisen ja oman tapauksensa välillä, ja ilman sellaista näyttöä hän väistämättä häviää juttunsa.

Asianosaisten kannat

5. Supreme Courtille esitetyistä väitteistä valittajien keskeisenä väitteenä oli, että asiassa LM annettua ratkaisua, jossa esitettiin kaksivaiheista tarkastelutapaa siihen, pitäisikö oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen perustuva väite luovuttamisen vastustamiseksi hyväksyä, ei voida soveltaa tämän asian tosiseikkoihin, sillä kyseinen tuomio koskee vain kysymyksiä, jotka liittyvät lainkäyttövallan riippumattomuuteen, joka heidän mukaansa on eri seikka kuin se, onko tuomioistuin laillisesti perustettu. Valittajat huomauttivat, että jos puolalaista tuomioistuinta ei ole perustettu laillisesti, etsityllä henkilöllä ei ole käytettävissään tehokkaita oikeussuojakeinoja. Tässä tapauksessa huolenaihe ei koske tuomioistuimen riippumattomuutta **[alkup. s. 8]** vaan sen laillisuutta. Valittajat väittävätkin, että kysymys tuomioistuimen riippumattomuudesta nousee esiin vasta silloin, kun se on perustettu laillisesti. He näkevät todellisena vaarana sen, että uusien lakien ja muiden vuodesta 2015 lähtien tehtyjen muutosten vuoksi mikään tuomioistuin, johon heidän on määrä saapua, ei olisi laillisesti perustettu, mikä on vastoin perusoikeuskirjan 47 artiklan ja ihmisoikeussopimuksen 6–13 artiklan mukaisia vaatimuksia. Siinä tilanteessa heillä ei ole käytettävissään ihmisoikeussopimuksessa ja perusoikeuskirjassa vaadittuja tehokkaita oikeussuojakeinoja. Valittajat totesivat, että asiassa LM annettu tuomio koski riippumattomuuteen liittyviä kysymyksiä, kun tässä asiassa puolestaan on kyseessä yksilöitävissä oleva perusoikeus eli oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin, joka heiltä on viety Puolassa hiljattain tapahtuneiden lainsäädäntömuutosten seurauksena. Valittajat väittävät, että tämän eron tekemisellä on merkitystä, koska oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin ei ole yhtä subjektiivinen kuin kysymys riippumattomuudesta eikä siinä siksi ole samassa määrin kyse etsityn henkilökohtaisesta tilanteesta.

6. Vastapuoli väitti, että valittajat haluavat poiketa rajusti siitä vakiintuneesta periaatteesta, jonka mukaan asianosaisen on osoitettava, että hänen nimenomaiset ja täsmälliset olosuhteensa luovat todellisen vaaran ihmisoikeussopimuksen ja/tai perusoikeuskirjan mukaisen oikeuden loukkaamisesta. Vastapuoli totesi, että valittajat eivät esitä minkäänlaista syytä siihen, miksi oikeutta tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin olisi käsiteltävä eri tavoin kuin muita ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, ja että unionin tuomioistuin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ovat oikeuskäytännössään johdonmukaisesti omaksuneet sen kannan, että on oltava todellinen vaara etsityn henkilön oikeuden loukkaamisesta, joka koskee oikeutta olla joutumatta kohdelluksi halventavasti ja/tai epäinhimillisesti (Aranyosi ja Căldăraru, yhdistetyt asiat C-404/15 ja C-659/15 PPU, ECLI:EU:C:2016:198, ja Saadi v. Italia, valitus nro 37201/06 [2009] 49 E.H.R.R. 30), tai että on oltava todellinen vaara oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden keskeisen sisällön loukkaamisesta (LM sekä L ja P). Vastapuoli huomautti, että väitteelle, jonka mukaan samaa arviointiperustetta ei voitaisi soveltaa tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevaan oikeuteen, ei ole perustetta. Tuomioon *Minister for Justice v. Brennan* [2007] 3 I.R. 732 vedoten vastapuoli totesi, että periaate, jonka mukaan asianosaisen on osoitettava yhteys asianomaisen oikeuden loukkauksen ja omien olosuhteidensa välillä, tunnetaan myös kansallisessa lainsäädännössä. Seikalla, johon vedotaan, on oltava epäsuotuisa vaikutus etsittyyn henkilöön. Huomautettiin myös, että olisi epäasianmukaista edellyttää, että asianomaisen on osoitettava yksilöllinen riski silloin, kun hän väittää, että hänen oikeuttaan olla joutumatta kohdelluksi epäinhimillisesti tai halventavasti on mahdollisesti loukattu, mutta olla edellyttämättä samaa yksilöllistä riskiä silloin, kun oikeutta tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin on mahdollisesti loukattu.

7. Vastapuoli huomautti, että tuomiossa LM esitetyn tarkastelutavan noudattamiseksi on muita syitä: ensinnäkin puitepäätöksen 2002/584 mukaisesti pidätysmääräys *pannaan täytäntöön*, ellei ole osoitettu, että on ilmennyt jokin siinä mainituista syistä kieltäytyä luovuttamisesta. Vastapuoli huomautti myös, että [alkup. s. 9] jos olisi riittävää, että etsitty asianosainen vain osoittaisi, että pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa esiintyy yleisiä ja rakenteellisia puutteita, kaikki tuon jäsenvaltion antamat eurooppalaiset pidätysmääräykset olisi mahdollista riitauttaa, jolloin kyseisestä puitepäätöksestä tulisi tuon jäsenvaltion suhteen merkityksetön. Vastapuoli huomauttaa, että sellainen johtopäätös olisi ongelmallinen. Ensinnäkin huomautettiin, että Eurooppa-neuvoston katsoessa, että pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa on vakavasti ja jatkuvasti loukattu SEU 2 artiklassa tarkoitettuja periaatteita, puitepäätöksen 2002/584 soveltaminen voidaan SEU 7 artiklan nojalla keskeyttää tuon jäsenvaltion osalta ja eurooppalaisten pidätysmääräysten täytäntöönpanosta kyseisen puitepäätöksen mukaisesti on mahdollista kieltäytyä suorittamatta konkreettista arviointia (ks. tuomio LM, 72 ja 73 kohta). Toiseksi vastapuoli väitti, että kieltäytymisen salliminen yleisten puutteiden perusteella takaisi tosiasiallisen rankaisemattomuuden henkilöille, jotka yrittävät pakoilla luovuttamista pyytävän jäsenvaltion tuomiota tai rangaistusta, sillä he voisivat riitauttaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen tehokkaasti esittämättä näyttöä omista olosuhteistaan.

Vastapuoli totesi, että tällainen kanta olisi ristiriidassa kyseisen puitepäättöksen taustalla olevan tarkoituksen kanssa, joka on sen estäminen, että etsitty henkilö, joka oleskelee toisen maan alueella kuin missä hän on rikoksen tehnyt, jäisi rangaistuksetta (ks. tuomio L ja P, 59 ja 60 kohta). Vastapuoli on korostanut unionin tuomioistuimen todenneen selvästi, että silloin, kun esitetään luovuttamista koskeva kieltäytymisperuste, joka koskee kyseessä olevan perusoikeuden loukkaamisen todellisen riskin olemassaoloa pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion rakenteellisten tai yleisten puutteiden vuoksi, sovellettavana arviointiperusteena on se, että täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on tarkastettava konkreettisesti ja tarkasti, onko painavia perusteita uskoa, että luovutettu henkilö itse joutuu sellaiseen vaaraan, jos hänet luovutetaan kyseiseen valtioon (ks. tuomiot Aranyosi ja LM). Väitetäänkin, että arvioinnin toisen vaiheen sivuuttaminen heikentäisi eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan järjestelyn nimenomaista tavoitetta.

8. Valittajat totesivat, että SEU 19 artiklan 1 kohdassa vahvistetulla tehokkaan oikeussuojan periaatteella on yhteys ihmisoikeussopimuksen 6 ja 13 artiklaan sekä perusoikeuskirjan 47 artiklaan, joten vaikka jäsenvaltioilla onkin toimivalta oikeuslaitoksensa järjestämisessä, niiden on noudatettava unionin oikeutta, myös SEU 19 artiklan 1 kohtaa. Valittajat vetosivat tuomioon Euroopan komissio v. Puola (Yleisten tuomioistuinten riippumattomuus), asia C-192/18 (ECLI:EU:C:2019:924), oikeuslähteenä tälle näkemykselle. He myös väittivät unionin tuomioistuimen katsoneen, että 47 artiklaan sisältyy oikeus vedota oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden loukkaukseen ja että tuomioistuinten on voitava tutkia tuomarinimityksissä esiintyviä sääntöjenvastaisuuksia, minkä osalta he vetoavat tuomioon HG ja Simpson, yhdistetyt asiat C-542/18 RX-II ja C-543/18 RX-II (ECLI:EU:C:2020:232). Valittajien mukaan jäsenvaltioiden tuomioistuimet voivat asiassa Simpson annetun ratkaisun nojalla **[alkup. s. 10]** tutkia tuomarinimityksiin liittyviä sääntöjenvastaisuuksia 47 artiklan noudattamisen varmistamiseksi. He myös väittävät tapaukseen Ástráðsson v. Islanti vedoten, että silloinkin kun valvontamenettelystä on säädetty, keskeistä on valvonnan laatu. Kyseisessä tapauksessa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi, että nimityksiin liittyvien sääntöjenvastaisuuksien valvonta oli puutteellista, sillä siinä ei ollut otettu huomioon, oliko kyseinen tuomioistuin *perustettu laillisesti*. Vastapuoli väitti, että oikeus tehokkaihin oikeuskeinoihin voi syntyä vasta, kun on ensin vahvistettu jokin muu oikeus, jota kantajan mukaan on loukattu tai todennäköisesti loukattaisiin käsillä olevan asian erityispiirteet huomioon ottaen ja joka siksi edellyttää oikeussuojakeinoa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on vahvistanut useaan otteeseen, että oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin ei ole olemassa itsenäisesti, vaan se vain täydentää ihmisoikeussopimuksen ja sen pöytäkirjojen muita tehokkaita lausekkeita. Euroopan unionin tuomioistuin on samoin katsonut perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisessä kohdassa vahvistetun tehokkaan oikeussuojakeinon osalta, että ”*kuten perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisestä kohdasta ilmenee, kyseisen oikeuden tunnustaminen tietyssä yksittäistapauksessa edellyttää siten, että henkilö, joka vetoaa siihen, vetoaa unionin oikeudessa taattuihin oikeuksiin tai vapauksiin*” (A.B. ym., asia C-824/18, 88 kohta).

Vastapuoli väitti, että ei ole periaatteellista perustetta eikä kansallisesta oikeuskäytännöstä tai unionin tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä löydy perustetta väitteelle, jonka mukaan oikeudella tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin olisi niin merkittävä asema, että pyynnön esittäneessä valtiossa käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen yleiset puutteet automaattisesti johtaisivat kieltäytymiseen luovutuksesta.

9. Valittajat väittivät, että tuomioistuimen perustaminen laillisesti on kiistaton osa oikeusvaltioperiaatetta, minkä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ja unionin tuomioistuin ovatkin tunnustaneet. Heidän mukaansa oikeuskäytäntö osoittaa, että oikeusvaltionperiaatteen kuuluu myös asianmukainen tuomareiden nimitysmenettely. Tapaukseen *Ástráðsson v. Islanti* sekä tuomioon L ja P vedoten he väittivät, että sen arvioiminen, onko tuomioistuin perustettu laillisesti, eroaa kysymyksenä siitä, onko kyseinen tuomioistuin perustamisensa jälkeen puolueeton tai riippumaton toiminnassaan, joten siihen sovelletaan eri näkökohtia.

10. Valittajat väittivät pohjimmiltaan, että tuomioistuimen perustamisen laillisuuden arviointi edeltää sen riippumattomuuden arviointia – toisin sanoen ensi vaiheessa tarkastellaan sitä, onko asianomainen tuomioistuin perustettu laillisesti. Pääasiallisesti väitetään, että kysymys siitä, onko tuomioistuin, jossa valittajien asia ratkaistaan, perustettu laillisesti, on erillinen kanneperuste kuin se, jonka unionin tuomioistuin ratkaisi tuomiossa LM ja joka hiljattain vahvistettiin tuomiossa L ja P. Jos käsittely tuomioistuimessa ei täytä ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan [alkup. s. 11] ja perusoikeuskirjan 47 artiklan mukaisia edellytyksiä, se päättyy, sillä muuta tutkittavaa ei ole. Toisin sanoen: jos tuomioistuinta ei ole perustettu laillisesti, kysymys riippumattomuudesta tai puolueettomuudesta ei ole tarvetta pohtia. Väitetään, että High Courtin ei kyseisissä olosuhteissa tarvitse tutkia asianomaisen henkilön tilannetta, kyseessä olevan rikoksen luonnetta eikä asiayhteyttä, jossa asiaankuuluva pidätysmääräys annettiin, sillä tällaiset seikat eivät kuulu ensisijaisen, tuomioistuinten perustamista koskevan kysymyksen piiriin.

11. Vastapuoli totesi, että tuomioistuimen riippumattomuuden ja sen perustamisen välinen erottelu on keinotekoinen, sillä sekä oikeus tulla kuulluksi laillisesti perustetussa tuomioistuimessa että oikeus tulla kuulluksi riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa ovat saman, perusoikeuskirjan 47 artiklan mukaisen oikeuden eri näkökohtia, ja että kahden eri arviointiperusteen soveltaminen saman oikeuden kahteen osatekijään olisi väkinäistä. Huomautettiin, ettei yksikään tuomioistuin ole aiemmin pannut merkille tällaista eroa. Oikeus toisaalta riippumattomaan ja toisaalta laillisesti perustettuun tuomioistuimeen ovat osa samaa perusoikeutta, mikä on jo tunnustettu (tuomio HG ja Simpson). Huomautettiin myös, että unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että tuomioistuinten perustamisen laillisuutta koskevan vaatimuksen tavoitteena on ”*taata tuomiovallan riippumattomuus toimeenpanovaltaan nähden*” (FV v. Euroopan unionin neuvosto, asia T-639/16 P). Vastapuoli väitti, että riippumattomuuden ja laillisesti perustamisen välisen eron tarkastelu tapauksessa *Ástráðsson* on nähtävä asiayhteydessään. Euroopan

ihmisoikeustuomioistuin teki kyseisessä tapauksessa eron puolueettomuuden ja riippumattomuuden välillä ottaen huomioon, että osapuolet olivat yhtä mieltä siitä, että tuomarin nimittäminen kyseiseen islantilaiseen toisen asteen tuomioistuimeen oli kansallisen lainsäädännön nojalla sääntöjen vastaista, minkä jälkeen Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tarkasteli sitä, oliko sääntöjenvastaisuudella epäsuotuisa vaikutus valittajaan. Vastapuoli huomautti, että kyseisessä tapauksessa valittaja saattoi valittaa ainoastaan 6 artiklan mukaisten oikeuksiensa loukkaamisesta, sillä hän pystyi osoittamaan, että hänen tapaustaan käsitelleistä tuomareista yhden nimitys oli tapahtunut sääntöjen vastaisesti. Toisin sanoen hän pystyi osoittamaan, että kyseinen sääntöjenvastaisuus vaikutti hänen yksittäistapaukseensa. Vastapuoli huomautti toistamiseen, että valittajat eivät ole esittäneet vakuuttavia todisteita siitä, että joku tai jotkut heidän asioitaan todennäköisesti käsittelevistä tuomareista olisi nimitetty muutoin kuin Puolan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Vastapuoli toteaaakin, että jotta valittajien väitteet voitaisiin hyväksyä, heidän on osoitettava, että laillisesti perustamista koskeva oikeus eroaa olennaisesti oikeudesta tulla kuulluksi riippumattomassa tuomioistuimessa ja mistä hyvänsä muustakin oikeudesta. Oikeuskäytännöstä ei löydy perustetta tällaiselle näkemykselle.

12. Supreme Court on asiaa käsitellessään ottanut huomioon näytön, jota High Courtille esitti valittajien puolesta useita selvityksiä toimittanut [alkup. s. 12] puolalainen juristi Dąbrowska. On syytä todeta, että tässä vaiheessa ei ole mahdollista varmistua niiden tuomioistuinten kokoonpanosta, joissa valittajien asia ratkaistaan, sillä asiat jaetaan tuomioistuimissa sattumanvaraisesti. Vedottiin myös useisiin High Courtille esitettyihin asiakirjoihin, kuten Puolan ihmisoikeusvaltuutettu Bodnarin toimittama lausunto uusista laeista, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) raportit, 30.12.2019 päivätty Venetsia-komission raportti sekä 23.1.2020 päivätty Sąd Najwyższyn (Puolan ylin tuomioistuin) antama ratkaisu. Supreme Court on myös ottanut huomioon Dąbrowskan esiin tuoman uusia lakeja koskevan erimielisyyden Sąd Najwyższyn ja Trybunał Konstytucyjny (Puolan perustuslakituomioistuin) välillä.

13. High Courtin tuomari pyysi O:sta lisätietoja pidätysmääräyksen antaneelta viranomaiselta, joka vahvisti, että tuomioistuimen kokoonpanoa koskevaa valitusta ei uusien lakien 26 §:n 3 momentin mukaisesti käsitellä, jos se koskee sen vahvistamista tai arvioimista, onko tuomarinimitys laillinen tai onko tuomarilla legitimitettiä hoitaa tuomioistuinlaitoksen tehtäviä.

Supreme Courtin toteamukset

14. Supreme Court on varsin tietoinen oikeusvaltioperiaatteen noudattamisessa ilmenevistä rakenteellisista puutteista, jotka tällä lainkäyttövallan alueella on aiemmin todettu asiassa Celmer ja sitä seuranneissa vastaavissa tapauksissa sekä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä esimerkiksi asioissa LM ja aivan hiljattain asiassa L ja P ja jotka ovat uusien lakien käyttöönoton jälkeen entistäkin häiritsevempiä ja herättävät syvempää huolta. Sąd Najwyższy totesi 23.1.2020

antamassaan ratkaisussa, että tuomioistuimen kokoonpano on ”nimetty epäasianmukaisesti” silloin, kun siihen kuuluu 8.12.2017 annetun lain ja eräiden muiden lakien mukaisesti perustetun kansallisen tuomarineuvoston esityksestä yleisen tuomioistuimen (ja muiden tuomioistuinten) tuomarin virkaan nimitetty henkilö, jos virheellisestä nimityksestä aiheutuu tietyissä olosuhteissa Puolan perustuslaissa, perusoikeuskirjan 47 artiklassa ja ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua riippumattomuutta koskevien normien rikkominen (ratkaisun 2 kohta). On vaikeata kuvitella, että maan ylin tuomioistuin voisi arvostella tuomarien nimitysjärjestelmää tämän ankarammin. Supreme Court katsoo, että Puolan asema oikeusvaltioperiaatteen suhteen on vieläkin huolestuttavampi ja vakavampi kuin silloin, kun unionin tuomioistuin antoi ratkaisunsa asiassa LM. Supreme Court (O’Donnell J.) totesi aiemmin tapauksessa *Celmer v. Minister for Justice and Equality* [2019] IESC 80, 85 kohta, seuraavaa: **[alkup. s. 13]**

”Kallistun alioikeuden tuomarin näkemykseen, jonka mukaan sitä mahdollisuutta, että tietyn järjestelmän rakenteelliset puutteet voisivat sinänsä merkitä oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden keskeisen sisällön riittävän merkittävää loukkaamista, joka edellyttää täytäntöönpanoviranomaisen kieltäytymistä luovuttamisesta, ei voida eikä pidä sulkea pois absoluuttisesti. Näin voi käydä esimerkiksi silloin, kun rakenteellisella tasolla on havaittu niin kauaskantoinen ja laajalle levinnyt puute, että sillä selvästi ja väistämättä on vaikutuksensa pyynnön esittäneeseen tuomioistuimeen ja tiettyyn syyteeseen perustuvaan yksittäiseen oikeudenkäyntiin. Olen alioikeuden tuomarin kanssa kuitenkin samaa mieltä myös siitä, että kyseisestä unionin tuomioistuimen tuomiosta ilmenee, että Puolan järjestelmään tehtyjä muutoksia, jotka kiistattomasti ovat sekä vakavia että huolestuttavia, ei sinänsä voida pitää riittävinä siihen päätymiseksi tässä tapauksessa.”

15. Vaikuttaakin siltä, että tuomareiden nimittämismenettelyjen pätevyyteen Puolassa liittyy merkittäviä kysymyksiä. Valittajien on tässä tapauksessa mahdotonta yksilöidä tuomareita, joiden on määrä ratkaista heidän asiansa, sillä asiat jaetaan tuomioistuimissa sattumanvaraisesti. Vaikka he pystyisivätkin yksilöimään asianomaiset tuomarit ja osoittamaan, ettei näitä tuomareita ole nimitetty pätevästi eivätkä nämä siksi kuulu laillisesti perustettuun tuomioistuimeen, on selvää, että valittajien asiaa tutkimaan osoitetun tuomioistuimen kokoonpanon pätevyyttä ei ole mahdollista riitauttaa uusien lakien säännösten, erityisesti niiden 26 §:n 3 momentin, johdosta. Näin ollen on kysyttävä, ovatko Puolan tuomioistuinjärjestelmän rakenteelliset puutteet sellaisia, että ne voisivat itsessään merkitä oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden keskeisen sisällön riittävän merkittävää loukkaamista, joka vaatii täytäntöönpanoviranomaista, tässä tapauksessa Irlantia, kieltäytymään luovuttamisesta. Vastaus tähän kysymykseen ei ole ”acte clair”.

16. Supreme Court on tietoinen unionin tuomioistuimen äskettäin antamasta tuomiosta asiassa Euroopan komissio v. Puolan tasavalta (C-791/19,

EU:C:2021:596), jossa on kyse oikeusvaltioperiaatteesta, lainkäyttövallan riippumattomuudesta ja tuomareihin kohdistuvien kurinpitomenettelyjen vaikutuksesta. Kyseinen tuomio annettiin sen jälkeen, kun Supreme Courtin istunto oli jo pidetty, ja vaikka se ei tullutkaan otetuksi huomioon Supreme Courtin käsittelyssä, on todettava, että se lisää huoltamme oikeusvaltioperiaatteesta Puolassa ja tämän seurauksista yksityisille, joiden asioita tuomioistuimissa käsitellään.

Ennakkoratkaisukysymykset

17. Tässä tilanteessa Supreme Court haluaa pyytää unionin tuomioistuimelta tulkintaa seuraavasti:

[– –] [Kysymykset välipäätöksen mukaisessa muodossa]

[alkup. s. 14]

Pyyntö ennakkoratkaisupyynnön käsittelemisestä nopeutetussa menettelyssä

18. Supreme Court pyytää unionin tuomioistuinta käsittelemään tämän ennakkoratkaisupyynnön sen työjärjestyksen 105 artiklan mukaisessa nopeutetussa menettelyssä. Supreme Court katsoo, että kyseiset valitukset tuovat esiin kansallista lainsäädäntöä ja unionin oikeutta koskevia perustavanlaatuisia kysymyksiä edellä esitetyistä seikoista, joten ne kuuluvat nopeutetun menettelyn piiriin ja ne on käsiteltävä kiireellisesti. Supreme Court vetoaa erityisesti seuraaviin seikkoihin:

- a. Vaikka valittajia ei olekaan otettu säilöön, heidät on vapautettu takuista vastaan, mikä merkitsee heidän vapautensa rajoittamista.
- b. Esitettyihin kysymyksiin saatavat vastaukset ovat ratkaisevan tärkeitä päätettäessä valittajien mahdollisesta luovuttamisesta; tämän osalta on mainittava, että Irlannin tuomioistuimet eivät voi antaa lopullista päätöstä luovuttamisesta ennen kuin ennakkoratkaisupyynnön on ratkaistu.
- c. Esitettyihin kysymyksiin saatavat vastaukset voivat olla ratkaisevan tärkeitä päätettäessä siitä, luovutetaanko muita henkilöitä, joita etsitään Puolan antamien eurooppalaisten pidätysmääräysten nojalla.
- d. Siinä tapauksessa, että muita henkilöitä, joita etsitään Puolan antamien eurooppalaisten pidätysmääräysten nojalla, ei luovuteta Puolaan ennen tämän ennakkoratkaisukysymysten ratkaisua, se voi [alkup. s. 15] käytännössä merkitä kyseisen puitepäätöksen täytäntöönpanon keskeyttämistä Irlannin ja Puolan välillä siksi ajaksi.
- e. Koska Puolasta vastaanotettujen eurooppalaisten pidätysmääräysten osuus on hiukan alle puolet Irlannin valtion vuosittain täytäntöönpanemista

eurooppalaisista pidätysmääräyksistä, tällä olisi merkittäviä vaikutuksia kyseisen puitepäätöksen täytäntöönpanoon Irlannissa.

Näin ollen Supreme Court katsoo, että nopeutettua menettelyä koskevat edellytykset täyttyvät.

[Allekirjoittanut Court of Appealin (ylioikeus, Irlanti) presidentti, joka on viran puolesta Supreme Courtin jäsen]

TYÖASIAKIRJA